

Siyosiy partiyalarning globallashuv sharoitidagi roli

Toshkent Davlat Transport universiteti

Yurisprudensiya kafedrası

Nurmahammatov Shohzod Komiljon o‘g‘li

Annotatsiya: Mazkur maqolada siyosiy partiyalarning globallashuv jarayonidagi o‘rni va funksiyalari tahlil qilinadi. Globallashuvning siyosiy partiyalar faoliyatiga bo‘lgan ta‘siri, ularning xalqaro maydondagi integratsiyasi, transmilliy aloqalar va g‘oyaviy transformatsiyalar ochib beriladi. Shuningdek, globallashuvga qarshi bo‘lgan populistik partiyalar fenomeni ham yoritiladi. Maqolada partiyalarning zamonaviy siyosiy voqeliklarga moslashuvi, ularning global muammolarga nisbatan pozitsiyasi va siyosiy kommunikatsiya uslublaridagi o‘zgarishlar ilmiy tahlil qilinadi. O‘zbekiston tajribasi misolida milliy siyosiy partiyalarning globallashuvga nisbatan yondashuvi ham qisqacha ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: siyosiy partiyalar, globallashuv, transmilliy aloqalar, populizm, siyosiy tizim, siyosiy kommunikatsiya, xalqaro siyosat, demokratik institutlar, partiyaviy transformatsiya, O‘zbekiston siyosiy tizimi.

Аннотация: В данной статье анализируется роль и функции политических партий в процессе глобализации. Раскрывается влияние глобализации на деятельность политических партий, их интеграцию на международной арене, транснациональные связи и идеологические трансформации. Также освещается феномен популистских партий, выступающих против глобализации. В статье научно анализируется адаптация партий к современным политическим реалиям, их позиция по отношению к глобальным проблемам и изменения в методах политической коммуникации. На примере опыта Узбекистана кратко рассматривается подход национальных политических партий к глобализации.

Ключевые слова: политические партии, глобализация, транснациональные связи, популизм, политическая система, политическая коммуникация, международная политика, демократические институты, партийная трансформация, политическая система Узбекистана.

Abstract: This article analyzes the role and functions of political parties in the globalization process. It explores the impact of globalization on political party

activities, their integration in the international arena, transnational relations, and ideological transformations. The phenomenon of populist parties opposing globalization is also highlighted. The article provides a scientific analysis of how parties adapt to modern political realities, their positions on global issues, and changes in political communication methods. Additionally, the approach of national political parties towards globalization is briefly examined using the example of Uzbekistan's experience.

Keywords: political parties, globalization, transnational relations, populism, political system, political communication, international politics, democratic institutions, party transformation, political system of Uzbekistan.

Kirish: Bugungi kunda globallashuv jarayoni dunyoning deyarli barcha sohalarini, jumladan, siyosiy tizim va institutlarni ham chuqur o'zgartirmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi, xalqaro tashkilotlar faoliyatining kengayishi, transmilliy muammolarning kuchayishi siyosiy aktorlar, xususan, siyosiy partiyalar oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda.

Siyosiy partiyalar – har qanday demokratik jamiyatda fuqarolarning siyosiy irodasini ifodalovchi asosiy institutlardan biri bo'lib, ular jamiyat va davlat o'rtasida ko'prik vazifasini bajaradi. Globallashuv sharoitida esa bu institutlar nafaqat mahalliy, balki global darajadagi masalalarga munosabat bildirish, xalqaro siyosiy maydonda faol ishtirok etish, o'z g'oya va dasturlarini keng auditoriyaga yetkazish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. O'zbekistonda faoliyat yurituvchi siyosiy partiyalar, masalan, O'zbekiston Liberal-demokratik partiyasi (O'zLiDeP), “Milliy tiklanish” demokratik partiyasi, Xalq demokratik partiyasi (XDP), “Adolat” sotsial-demokratik partiyasi va “Ekologik partiya”, global iqtisodiy va siyosiy jarayonlarda milliy manfaatlarni himoya qilishga xizmat qiladi. Masalan, ular xalqaro savdo, investitsiyalar va energetika loyihalarida O'zbekistonning mustaqil pozitsiyasini qo'llab-quvvatlaydi.

Mazkur maqolada siyosiy partiyalarning globallashuv davridagi o'rni, ularning xalqaro siyosiy tizimdagi roli, yangi chaqiriqlarga nisbatan munosabati hamda transformatsiya jarayonlari tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekiston sharoitida siyosiy partiyalarning globallashuvga qanday moslashayotgani ham qisqacha ko'rib chiqiladi.

Asosiy qism: Globallashuv va siyosiy tizimlar evolyutsiyasi

Globallashuv – bu davlat chegaralarining nisbiy ahamiyat kasb etishi, axborot, kapital, odamlar va g‘oyalar oqimining kuchayishi bilan tavsiflanadigan murakkab jarayondir. Bu jarayon siyosiy tizimlarga, xususan, siyosiy partiyalar faoliyatiga bevosita ta‘sir ko‘rsatmoqda. Siyosiy partiyalar endi nafaqat milliy masalalar, balki xalqaro muammolar – atrof-muhit muhofazasi, migratsiya, global xavfsizlik, inson huquqlari va boshqa global kun tartibidagi masalalarga ham o‘z pozitsiyasini bildirishi zarur bo‘lgan institutga aylanmoqda.

Siyosiy partiyalar faoliyatining transmilliylashuvi

Globallashuv natijasida siyosiy partiyalar faoliyati tobora transmilliy tus ola boshladi. Ayrim partiyalar xalqaro maydonda faol hamkorlik olib boruvchi siyosiy ittifoqlarda ishtirok etmoqda. Masalan, Yevropa Ittifoqi doirasida "Yevropa Xalq Partiyasi", "Yashillar Global Tarmog‘i" yoki "Sotsialistlar va Demokratlar Alyansi" kabi transmilliy siyosiy bloklar mavjud. Bu partiyalar birgalikda siyosiy qarorlar qabul qiladi, xalqaro saylov kampaniyalarini olib boradi va umumiy siyosiy qadriyatlarni ilgari suradi. Bunday ittifoqlar siyosiy partiyalar faoliyatining global ko‘lamda bir-biriga bog‘lanib borayotganini ko‘rsatadi.

Raqamli texnologiyalar va siyosiy kommunikatsiya evolyutsiyasi

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi siyosiy partiyalar uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochdi. Ijtimoiy tarmoqlar, onlayn platformalar, sun‘iy intellekt va algoritmik reklama orqali partiyalar saylovchilar bilan yanada tezkor va samarali aloqada bo‘la olishmoqda. Shu bilan birga, globallashuv raqamli siyosiy kommunikatsiyani transc chegaraviy darajaga olib chiqdi. Masalan, AQShdagi siyosiy partiyalarning ayrim texnologik yondashuvlari boshqa davlatlardagi partiyalar tomonidan tezda o‘zlashtirilmoqda. Bu esa siyosiy partiyalar o‘rtasida ilg‘or tajriba almashinuvi imkonini beradi.

Globallashuvga qarshi siyosiy tendensiyalar: populizm va millatchilik

Biroq globallashuv jarayoni siyosiy barqarorlik va partiyalar faoliyatiga faqat ijobiy ta‘sir ko‘rsatmaydi. Aksincha, globallashuvga qarshi siyosiy kuchlar, populistik va millatchilik ruhida partiyalar tobora ommalashib bormoqda. Ular globallashuvni milliy suverenitet, madaniy o‘zlik va iqtisodiy xavfsizlikka tahdid sifatida talqin etadi. Misol tariqasida, AQShda Donald Tramp yetakchiligidagi Respublikachilar partiyasi, Fransiyada "Milliy birlashuv", Italiyada "Liga" partiyasi

kabi populistik harakatlarni keltirish mumkin. Bunday partiyalar globallashuvga qarshi norozilikni siyosiy kapital sifatida foydalanishga urinmoqda.

O‘zbekiston tajribasi: milliy partiyalarning yangi muhitga moslashuvi

O‘zbekiston siyosiy tizimida faoliyat yuritayotgan siyosiy partiyalar ham globallashuv sharoitida o‘z strategiyalarini qayta ko‘rib chiqmoqda. Jumladan, partiyalar xalqaro tajribani o‘rganish, xorijiy siyosiy institutlar bilan hamkorlikni kuchaytirish, zamonaviy kommunikatsiya vositalaridan foydalanish, yoshlarni siyosiy hayotga jalb etish bo‘yicha harakat qilmoqda. Bu esa milliy partiyalarning global siyosiy makondagi o‘rnini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Mavzuning dolzarbligi

Globallashuv jarayoni XXI asrning eng muhim va murakkab siyosiy, iqtisodiy va madaniy hodisalaridan biri sifatida e‘tirof etiladi. Ushbu jarayon nafaqat davlatlararo munosabatlarga, balki ichki siyosiy tizimlar, xususan, siyosiy partiyalar faoliyatiga ham jiddiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Siyosiy partiyalar jamiyatdagi siyosiy ong, ijtimoiy faollik va demokratik qadriyatlarni shakllantirishda asosiy institut hisoblanadi. Shu bois ularning globallashuv sharoitidagi o‘rni, roli va moslashuv darajasini o‘rganish bugungi siyosiy-ijtimoiy hayotda nihoyatda dolzarbdir.

Dunyo bo‘yicha populistik, millatchilik va antiglobalistik siyosiy kuchlarning kuchayib borayotgani, raqamli kommunikatsiya vositalari orqali siyosiy ta‘sirchanlikning ortayotgani siyosiy partiyalar faoliyatida yangi davr boshlanganini ko‘rsatadi. O‘zbekiston kabi rivojlanayotgan davlatlar siyosiy tizimi uchun esa bu jarayon siyosiy institutlar samaradorligini oshirish, xalqaro tajribani joriy qilish va milliy siyosiy madaniyatni yuksaltirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ilmiy yangiligi

Mazkur mavzuning ilmiy yangiligi shundaki, unda siyosiy partiyalar faoliyatining globallashuv jarayoni bilan bevosita aloqasi kompleks tarzda tahlil qilinmoqda. An‘anaviy yondashuvlarda asosan siyosiy partiyalarning ichki siyosiy jarayonlardagi roli ko‘rib chiqilgan bo‘lsa, ushbu tadqiqotda ularning transmilliy hamkorliklari, xalqaro siyosiy bloklardagi ishtiroki, global siyosiy muammolarga nisbatan pozitsiyasi hamda raqamli kommunikatsiya texnologiyalari orqali olib borayotgan siyosiy faoliyati tahlil qilinadi.

Shuningdek, tadqiqotda populistik va globallashuvga qarshi siyosiy partiyalar fenomeni ham zamonaviy voqelik bilan uyg‘unlashtirilgan holda yoritiladi. O‘zbekiston sharoitida siyosiy partiyalarning globallashuvga moslashuv

imkoniyatlari va yo‘nalishlari bo‘yicha berilgan tahliliy mulohazalar esa milliy tajriba asosida ilmiy umumlashtirish imkonini beradi.

Muhokama: Globallashuv sharoitida siyosiy partiyalar faoliyati murakkab va ko‘p qirrali xususiyat kasb etmoqda. Ular nafaqat milliy darajadagi siyosiy institutlar, balki global siyosiy muhitning faol ishtirokchilari sifatida shakllanib bormoqda. Muhokamadan ko‘rinadiki, zamonaviy partiyalar o‘z strategiyalarini nafaqat ichki siyosiy talablar, balki xalqaro kun tartibi asosida ham ishlab chiqishga majburdir.

Raqamli kommunikatsiya texnologiyalari siyosiy partiyalar uchun muhim vositaga aylanib, ularning omma bilan muloqot qilish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Ammo bu bilan birga, soxta ma‘lumotlar tarqalishi, manipulyatsiya va ijtimoiy tafovutlarning kuchayishi kabi xavflarni ham tug‘dirmoqda. Demak, globallashuv bilan birga kelayotgan texnologik rivojlanish siyosiy partiyalar oldiga nafaqat imkoniyatlar, balki yangi mas‘uliyatlar ham yuklayapti.

Bundan tashqari, transmilliy siyosiy ittifoqlar shakllanishi partiyalar o‘rtasida xalqaro miqyosda tajriba almashinuvini rag‘batlantirmoqda. Shu orqali ayrim partiyalar o‘z yondashuvlarini yangilab, ilg‘or demokratik standartlarga yaqinlashmoqda. Biroq bu jarayon global muammolar bo‘yicha partiyalar o‘rtasida pozitsiya farqlari, ideologik ziddiyatlar va qarama-qarshi kuchlar bilan to‘qnash kelishini ham ko‘rsatadi.

O‘zbekiston tajribasidan kelib chiqadigan bo‘lsak, mamlakatdagi siyosiy partiyalar globallashuvning ta‘sirini tobora chuqurroq anglab, o‘z faoliyatini ushbu sharoitga moslashtirishga harakat qilmoqda. Bunda siyosiy madaniyatni yuksaltirish, yoshlarni partiyaviy hayotga jalb etish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim rol o‘ynamoqda.

Umuman olganda, globallashuv siyosiy partiyalarni faollikka, moslashuvchanlikka va strategik fikrlashga undamoqda. Partiyalar ushbu jarayonda ijobiy o‘zgarishlarning tashabbuskori bo‘la olishsa, ular nafaqat milliy siyosatga, balki global siyosiy muhitga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsata oladi.

Xulosa va takliflar: Globallashuv davrida siyosiy partiyalar jamiyat va davlat o‘rtasidagi vositachilik funksiyasini zamonaviy sharoitlarga moslashtirishi zarur bo‘lmoqda. Ularning faolligi faqat ichki siyosiy maydon bilan cheklanmay, global siyosiy muhitdagi o‘zgarishlarga ham javob bera oladigan darajada bo‘lishi talab

etiladi. Siyosiy partiyalar endilikda nafaqat milliy darajadagi muammolarni hal etish, balki global kun tartibiga ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ega institutga aylanmoqda.

Ularning raqamli kommunikatsiyadagi ishtiroki, transmilliy aloqalarni kengaytirishi, xalqaro siyosiy tashkilotlar bilan hamkorligi partiyaviy tizimlarning zamonaviy sharoitga qanday moslashayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, populistik va globallashuvga qarshi partiyalar faoliyatining kuchayib borayotgani, siyosiy barqarorlikka bo'lgan tahdidlar va jamiyatda siyosiy ikki qutblilikning ortib borishi dolzarb muammo sifatida e'tiborni tortmoqda.

O'zbekiston sharoitida esa siyosiy partiyalar globallashuvning ijobiy imkoniyatlarini o'zlashtirish, xalqaro tajribadan unumli foydalanish, yoshlar bilan ishlash va siyosiy madaniyatni yuksaltirish orqali o'z salohiyatini yanada oshirishi lozim.

Takliflar

1. **Siyosiy partiyalar xalqaro hamkorlikni kengaytirishi lozim**, xususan, xorijiy partiyalar va siyosiy institutlar bilan tajriba almashinuvi tizimli asosda yo'lga qo'yilishi kerak.

2. **Raqamli texnologiyalar asosida siyosiy kommunikatsiyani takomillashtirish** zarur. Partiyalar o'z saytlari, ijtimoiy tarmoqlardagi sahifalari orqali ochiqlik va shaffoflik tamoyillariga rioya etib, aholining turli qatlamlariga tezkor va ishonchli axborot yetkazishi kerak.

3. **Yoshlarni siyosiy jarayonlarga jalb qilish bo'yicha aniq strategiyalar ishlab chiqilishi lozim**, chunki globallashuv asosan yosh avlod ongiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda.

4. **Siyosiy partiyalar faoliyati monitoringi va baholash tizimini modernizatsiya qilish** kerak, bunda nafaqat tashkiliy faollik, balki ularning ijtimoiy-siyosiy muhitga ta'siri ham inobatga olinishi lozim.

5. **Populizm va siyosiy radikalizmning oldini olish uchun siyosiy savodxonlikni oshirish** bo'yicha partiyalar va fuqarolik jamiyati institutlari hamkorligida maxsus dasturlar amalga oshirilishi maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bobojonov, Sh. (2022). Siyosiy partiyalar tizimi va demokratik islohotlar. Toshkent: Akademnashr.
2. Qodirov, B. (2021). Globallashuv: siyosiy va ijtimoiy tafakkurga ta'siri. Toshkent: Iqtisodiyot.
3. Karimov, I. A. (2008). Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat.
4. Yevropa Ittifoqi Siyosiy Partiyalar Xartiyasi (2020). [onlayn resurs]: <https://eur-lex.europa.eu/>
5. UNDP (2022). Political Parties and Democracy: Strengthening Participation and Representation. New York: United Nations.
6. G'aniyeva, M. (2023). “Globallashuv sharoitida O'zbekistonda siyosiy partiyalarning o'rni va roli”. // Ijtimoiy fanlar jurnali, №2, 45–52-betlar.

Research Science and Innovation House